

Sygn. akt V KK 234/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący)

SSN Andrzej Tomczyk

SSA del. do SN Mariusz Młockowski (sprawozdawca)

Protokolant Anna Kowal

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Krzysztofa Parchimowicza,
w sprawie skazanego **P. S.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 28 lutego 2013 r.,
kasacji, wniesionej przez obrońcę skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w S.

z dnia 24 października 2011 r., sygn. akt IV Ka ../11

utrzymującego w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w S.

z dnia 6 maja 2011 r,

I. uchyla zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w S. oraz utrzymany nim w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w S. w części orzekającej karę łączną pozbawienia wolności w następstwie skazań P. S. w sprawach II K 3/04 Sądu Rejonowego w C. oraz II K 946/03 Sądu Rejonowego w Z. i postępowanie w tym przedmiocie umarza na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.;

II. uchyla zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w S. oraz utrzymany nim w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w S. w zakresie rozstrzygnięć z punktów: III (trzeciego), IV (czwartego), VI (szóstego) i w tej części sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w S. do ponownego rozpoznania;

III. w pozostałym zakresie oddala kasację;

IV. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. T. B. - Kancelaria Adwokacka kwotę 442,80 zł (słownie: czterysta czterdzieści dwa złote osiemdziesiąt groszy), w tym 23% VAT, z tytułu sporządzenia i wniesienia kasacji;

V. zwalnia skazanego od kosztów sądowych postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S. orzekł w sprawie **II K 678/10** o wydanie wyroku łącznego wobec **P. S.**, skazanego prawomocnymi wyrokami:

„I. Sądu Rejonowego z dnia 17 lutego 2004 r. wydanym w sprawie II K 3/04, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres trzech lat próby za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione od 3 do 25 czerwca 2003 r., przy czym postanowieniem z dnia 12 października 2005 r. zarządzono jej wykonanie;

II. Sądu Rejonowego z dnia 17 lutego 2004 r. wydanym w sprawie II K 946/03, mocą którego wymierzono skazanemu karę ośmiu miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres dwóch lat próby za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione w dniu 17 lipca 2003 r., przy czym postanowieniem z dnia 30 sierpnia 2005 r. zarządzono jej wykonanie;

III. Sądu Rejonowego z dnia 26 kwietnia 2005 r. wydanym w sprawie VI K 83/05, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku i trzech miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. popełnione w okresie od 22 października 2004 r. do 26 października 2004 r. i od 23 października 2004 r. do 27 października 2004 r.;

IV. Sądu Rejonowego z dnia 25 maja 2006 r. wydanym w sprawie II K 479/05, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres pięciu lat próby za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione od 23 czerwca 2005 r. do 27 czerwca 2005 r., przy czym postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 6 kwietnia 2011 r. zarządzono jej wykonanie;

V. Sądu Rejonowego z dnia 5 lutego 2007 r. wydanym w sprawie II K 59/06, mocą którego wymierzono skazanemu karę ośmiu miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione w dniu 1 stycznia 2005 r.;

VI. Sądu Rejonowego z dnia 18 czerwca 2008 r. wydanym w sprawie VII K

255/06, mocą którego wymierzono skazanemu karę ośmiu miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres dwóch lat próby za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione w dniu 6 września 2005 r., przy czym postanowieniem z dnia 1 czerwca 2009 r. zarządzono jej wykonanie;

VII. Sądu Rejonowego z dnia 19 czerwca 2008 r. wydanym w sprawie II K 92/07, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres trzech lat próby za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione w dniu 27 lutego 2005 r., przy czym postanowieniem z dnia 8 października 2010r. zarządzono jej wykonanie;

VIII. Sądu Rejonowego z dnia 24 czerwca 2008 r. wydanym w sprawie II K 396/05, mocą którego wymierzono skazanemu karę sześciu miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione w dniu 4 stycznia 2005 r.;

IX. Sądu Rejonowego z dnia 30 czerwca 2008 r. wydanym w sprawie II K 312/07, mocą którego wymierzono skazanemu karę dziesięciu miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione w dniu 26 czerwca 2005 r.;

X. Sądu Rejonowego z dnia 15 lipca 2008 r. wydanym w sprawie II K 920/05, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres czterech lat próby za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione w dniu 26 czerwca 2005 r., przy czym postanowieniem z dnia 6 kwietnia 2011 r. zarządzono jej wykonanie;

XI. Sądu Rejonowego z dnia 29 września 2008 r. wydanym w sprawie II K 307/07, mocą którego wymierzono skazanemu karę dziesięciu miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione w dniu 28 lutego 2006 r.;

XII. Sądu Rejonowego z dnia 30 września 2008 r. wydanym w sprawie II K 91/06, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku i trzech miesięcy pozbawienia wolności za ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. popełniony w dniach 16 i 17 sierpnia 2005 r.;

XIII. Sądu Rejonowego z dnia 28 października 2008 r. wydanym w sprawie III K 1037/08, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione w dniu 9 maja 2005 r.;

XIV. Sądu Rejonowego z dnia 12 grudnia 2008 r. wydanym w sprawie IX K

178/08, mocą którego wymierzono skazanemu karę trzech lat pozbawienia wolności za ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. popełniony w okresie od 24 października 2004 r. do 17 sierpnia 2005 r., na poczet której zaliczono okres tymczasowego aresztowania od 18 listopada 2008 r. do 25 listopada 2008 r.;

XV. Sądu Rejonowego z dnia 22 maja 2009 r. wydanym w sprawie II K 1030/05, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione w dniu 3 stycznia 2005r.;

XVI. Sądu Rejonowego z dnia 11 sierpnia 2009 r. wydanym w sprawie II K 302/09, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku i trzech miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione w dniu 16 czerwca 2008 r.;

XVII. Sądu Rejonowego z dnia 1 grudnia 2009 r. wydanym w sprawie II K 370/09, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku o czterech miesiący pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres dwóch lat próby za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione w okresie od 28 sierpnia 2008 r. do 22 października 2008 r.;

XVIII. Sądu Rejonowego z dnia 8 stycznia 2010 r. wydanym w sprawie II K 363/09, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. popełnione w dniu 9 maja 2005 r.”

Wyrokiem łącznym z dnia 6 maja 2011 r. wydanym w sprawie **II K 678/10** Sąd Rejonowy w S.:

„I. na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. połączył kary pozbawienia wolności wymierzone wyrokami opisanymi wyżej w punktach I (II K 3/04) i II (II K 946/03) i wymierzył pierwszą karę łączną w wymiarze jednego roku i dwóch miesięcy pozbawienia wolności;

II. na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet tej kary zaliczył okresy odbytych kar jednostkowych;

III. na podstawie art. 91 § 2 k.k. połączył kary pozbawienia wolności wymierzone wyrokami opisanymi wyżej w punktach od IV do XV (II K 479/05, II K 59/06, K 255/06, II K 92/07, II K 396/05, II K 312/07, II K 920/05, II K 303/07, II K 91/06, III K 1037/08, SR w Kielcach IX K 178/08, II K 1030/05) i XVIII (SR II K 363/09) i wymierzył drugą karę łączną w wymiarze siedmiu lat i sześciu miesięcy pozbawienia wolności;

- IV. na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet orzeczonej drugiej kary łącznej zaliczył okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie IX K 178/08 od 18 do 25 listopada 2008 r. oraz okresy odbytych kar jednostkowych;
- V. na podstawie art. 85 k.k., art. 86 § 1 k.k. połączył kary pozbawienia wolności wymierzone wyrokami opisanymi wyżej w punktach XVI (Sądu Rejonowego w O. – II K 302/09) i XVII (Sądu Rejonowego w Ś.- II K 370/09) i wymierzył trzecią karę łączną w wymiarze dwóch lat pozbawienia wolności;
- VI. na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie w przedmiocie objęcia wyrokiem łącznym kary wymierzonej wyrokiem opisanym wyżej w punkcie III – Sądu Rejonowego w C. sygn. VI K 83/05;
- VII. uznał, że pozostałe rozstrzygnięcia zawarte w łączonych wyrokach podlegają odrębnemu wykonaniu;
- VIII. zwolnił skazanego od ponoszenia kosztów sądowych”.

Apelację od powyższego wyroku złożył skazany P. S. Wyrok łączny wydany przez Sąd Rejonowy w S. zaskarżył w jego punktach III i V. Wywody apelacji sprowadzały się do zakwestionowania wymiaru dwóch kar łącznych pozbawienia wolności – skazany podniósł zarzuty ich rażącej niewspółmierności.

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 24 października 2011 r. wydanym w sprawie **IV Ka 806/11** utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, uznając wniesioną apelację za oczywiście bezzasadną.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w S. wywiódł obrońca skazanego.

Wyrok ten zaskarżył w całości, zarzucając mu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. oraz art. 569 § 1 k.p.k. w zw. z art. 85 k.k., polegające na zaniechaniu dokonania wszechstronnej kontroli odwoławczej, w następstwie czego doszło do utrzymania w mocy niezasadnego, bo wydanego z rażącym naruszeniem art. 569 § 1 k.p.k. w zw. z art. 85 k.k. wyroku sądu *meriti*, które to naruszenie polegało na zaniechaniu orzeczenia kary łącznej w stosunku do wszystkich podlegających połączeniu kar orzeczonych poszczególnymi wyrokami jednostkowymi oraz umorzeniu postępowania w zakresie objęcia wyrokiem łącznym kary wymierzonej wyrokiem Sądu Rejonowego w C. (sygn. akt VI K 83/05) i pozostawieniu do odrębnego wykonania orzeczonej tym wyrokiem kary pozbawienia wolności, co powoduje, iż kwestionowany wyrok jest rażąco

niesprawiedliwy.

Podnosząc powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 24 października 2011 r. w całości oraz wyroku Sądu Rejonowego w S. z dnia 6 maja 2011 r. w zakresie punktów III, IV, VI i VII wyroku i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Rejonowemu w S. do ponownego rozpoznania.

Prokurator w odpowiedzi na kasację, wniósł o jej uwzględnienie jako zasadnej i uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, jak i utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w S. z przekazaniem temu ostatniemu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania.

Rozpoznając sprawę Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna, co skutkowało uchyleniem zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w S. oraz utrzymanego nim w mocy wyroku łącznego w S. w zakresie rozstrzygnięć z punktów III, IV, VI i VII z przekazaniem w tej części sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w S. (punkt II wyroku Sądu Najwyższego).

Jej wniesienie doprowadziło także do wydania orzeczenia o charakterze kasatoryjnym – czego dotyczy punkt I wyroku Sądu Najwyższego - co do wyroku Sądu Okręgowego w S. oraz utrzymanego nim w mocy wyroku łącznego Sądu Rejonowego w S. w części orzekającej karę łączną pozbawienia wolności w następstwie skazań P. S. w sprawach II K 3/04 i II K 946/03 i umorzenia w tym przedmiocie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.; orzeczenie to było następstwem stwierdzenia tzw. bezwzględnej przesłanki odwoławczej, określonej w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k.

Z uwagi zaś na to, że obrońca skazanego zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w S. w całości (formułując zarazem wniosek o jego uchylenie również w całości), a brak jest podstaw do uwzględnienia kasacji w zakresie dotyczącym utrzymania przez Sąd odwoławczy wyroku Sądu I instancji w części dotyczącej rozstrzygnięcia z punktu V (orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności w następstwie skazań P. S. w sprawach II K 302/09 i II K 370/09), orzeczono o oddaleniu kasacji w pozostałej części (punkt III wyroku Sądu Najwyższego).

Przechodząc do szczegółowego omówienia przesłanek rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, podnieść w pierwszej kolejności trzeba okoliczności związane ze stwierdzeniem wskazanej wyżej bezwzględnej przesłanki odwoławczej.

Rzecz mianowicie w tym, że wyrok łączny wydany przez Sąd Rejonowy w S. w sprawie II K 678/10 nie był pierwszym wyrokiem łącznym w stosunku do P. S. Uprzednio już, Sąd Rejonowy w C. w dniu 24 sierpnia 2006 r. wydał w sprawie VI K 151/06 w stosunku do P. S. wyrok łączny, w którym m.in. wymierzył skazanemu karę łączną pozbawienia wolności, w następstwie wydania wyroków skazujących P. S. w sprawach II K 3/04 Sądu Rejonowego w C. i II K 946/03 Sądu Rejonowego w Z. (k. 213-214). W drugim z kolei wyroku łącznym – wyroku Sądu Rejonowego w G. z dnia 10 października 2007 r. wydanym w sprawie II K 334/07 wymierzono skazanemu karę łączną pozbawienia wolności obejmującą kary jednostkowe wymierzone P. S. wyłącznie w dwóch sprawach - VII K 83/05 Sądu Rejonowego w C. i II K 59/06 Sądu Rejonowego w G. (k. 254). Z kolei w wyroku łącznym z dnia 9 czerwca 2009 r. wydanym w sprawie IX K 65/09 Sąd Rejonowy w K., orzekając m.in. także w przedmiocie kary łącznej mającej obejmować – obok pozostałych kar jednostkowych – również kary jednostkowe pozbawienia wolności wymierzone P. S. w sprawach II K 3/04 Sądu Rejonowego w C. i II K 946/03 Sądu Rejonowego w Z., umorzył w tym zakresie postępowanie w trybie art. 572 k.p.k. (k. 255-259).

W takich realiach procesowych, Sąd Rejonowy w S., skoro nie znalazł podstaw do orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności mogącej obejmować oprócz kar jednostkowych wymierzonych skazanemu w sprawach II K 3/04 Sądu Rejonowego w C. i II K 946/03 Sądu Rejonowego w Z. także jakąkolwiek dalszą karę jednostkową, to winien był, w oparciu o przepis art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., umorzyć w tym zakresie prowadzone postępowanie, a nie wymierzać „na nowo” karę łączną pozbawienia wolności. Kwestia orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności będącej następstwem skazań P. S. w sprawach II K 3/04 Sądu Rejonowego w C. i II K 946/03 Sądu Rejonowego w Z. była bowiem prawomocnie rozstrzygnięta (w wyrokach łącznych wydanych przez Sąd Rejonowy w C. w sprawie VI K 151/06 i IX K 65/09 Sądu Rejonowego w K). W konsekwencji, Sąd Rejonowy w S. nie miał podstaw do wymierzania P. S. nowej karej łącznej pozbawienia wolności, obejmującej wyłącznie (niejako „na nowo”) kary jednostkowe pozbawienia wolności wymierzone mu w wyżej wskazanych dwóch sprawach (II K 3/04 i II K 946/03).

Trzeba przy tym wskazać, że Sąd Najwyższy orzekający w niniejszym składzie w pełni podziela poglądy prawne, które wyrażone zostały w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2012 r. I KZP 15/12 (opublik. w OSNKW

2012/11/111 i LEX nr 1224814), jak również choćby w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2011 r. wydanym w sprawie II KK 149/11 (opublik. w OSNKW 2011/12/113 i LEX nr 1099359). Rzecz w tym, że przepis art. 575 § 1 k.p.k. stanowi, iż jeśli po wydaniu wyroku łącznego zachodzi potrzeba wydania nowego wyroku łącznego, z chwilą jego wydania poprzedni wyrok łączny traci moc. W kontekście tego unormowania w orzecznictwie pojawiły się wątpliwości, czy z powyższego można wyprowadzać wniosek, że w przypadku konieczności wydania nowego wyroku łącznego traci moc „cały” uprzednio wydany wyrok łączny, czy tylko te zawarte w nim rozstrzygnięcia, które wymagają ponownego, wynikające z materialnoprawnych przesłanek, orzeczenia. Doskonale sytuację tę obrazują realia niniejszej sprawy. Przedmiotem rozpoznania w sprawach VI K 151/06 Sądu Rejonowego w C., a następnie w sprawie IX K 65/09 Sądu Rejonowego w K. nie były te wszystkie skazania, w przedmiocie których orzekał Sąd Rejonowy w S. w sprawie II K 678/10. W takiej sytuacji należy odnieść się do tego, czy Sąd I instancji konstatując, że wprawdzie zachodzą podstawy do nowego ukształtowania kar łącznych, które w szczególności zostały orzeczone w sprawie IX K 65/09 Sądu Rejonowego w K. (z uwagi na to, że nie wszystkie kary jednostkowe były przedmiotem rozpoznania w tej ostatniej sprawie, a które stały się przedmiotem rozpoznania w sprawie niniejszej), był uprawniony do orzeczenia – ponownie – kary łącznej obejmującej skazania P.S. w sprawach II K 3/04 Sądu Rejonowego w C. i II K 946/03 Sądu Rejonowego w Z., mimo że żadne ze znanych skazań nie dotyczyło przestępstwa (przestępstw) pozostającego (pozostających) w zbiegu realnym z przestępstwami, które były przedmiotem osądu w tych dwóch sprawach, a więc, gdy materialnoprawne przesłanki orzeczenia kary łącznej (mającej obejmować kary jednostkowe wymierzone w sprawach II K 3/04 i II K 946/03) były takie same, jakie istniały w chwili wydawania uprzednich wyroków łącznych.

W przekonaniu Sądu Najwyższego orzekającego w niniejszym składzie, brak było ku temu podstaw. Rozstrzygnięcia w przedmiocie kary łącznej (kar łącznych) zawarte w uprzednio wydanym wyroku łącznym (wyrokach łącznych) – w tym również będące orzeczeniem o umorzeniu postępowania z powodu braku podstaw do orzeczenia kary łącznej – tylko wówczas tracą moc w trybie art. 575 § 1 k.p.k., gdy w nowym wyroku łącznym należy na nowo ukształtować karę łączną z uwagi na zaistnienie ku temu przesłanek materialnoprawnych. Innymi słowy, o ile przesłanki wynikające z art. 85 k.k. nie wymagają ponownego orzeczenia kary

łącznej w zakresie obejmującym kary jednostkowe już połączone węzłem kary łącznej (orzeczonej w uprzednio wydanym wyroku łącznym), to brak jest podstaw do „ponownego” orzekania takiej kary łącznej, nawet jeśli w odniesieniu do pozostałych kar jednostkowych niezbędne jest wydanie „nowego” wyroku łącznego (z uwagi na konieczność orzeczenia nowej kary łącznej lub też kar łącznych). O ile bowiem istotnie w sprawie skazanego P. S. zachodziła konieczność wydania nowego wyroku łącznego, gdyż został on – już po wydaniu uprzedniego wyroku łącznego – osądzony za przestępstwa pozostające w zbiegach realnych z tymi, w odniesieniu do których orzeczono już kary łączne, o tyle w sytuacji, gdy żadne z tych przestępstw nie pozostawało w zbiegu realnym z przestępstwami będącymi przedmiotem osądu w sprawach II K 3/04 Sądu Rejonowego w C. i II K 946/03 Sądu Rejonowego w Z. (a trzeba przy tym dodać, że ta konstatacja Sądu Rejonowego w S. była prawidłowa), to nie było podstaw do „ponownego” orzekania w tym zakresie kary łącznej pozbawienia wolności. Wynika to stąd, że podstawa „wzruszenia” prawomocnego rozstrzygnięcia wynikająca z art. 575 k.p.k. wywołuje taki skutek wyłącznie w odniesieniu do takiej kary łącznej (orzeczonej w wyroku łącznym), która z przyczyn materialnoprawnych (określonych w art. 85 k.k.) wymaga ukształtowania „na nowo”, nie zaś w odniesieniu do wszystkich pozostałych, zawartych w uprzednio wydanym wyroku łącznym rozstrzygnięć. Orzeczenie w przedmiocie kary łącznej pozbawienia wolności wymierzonej skazanemu w wyroku łącznym wydanym przez Sąd Rejonowy w C. w sprawie VI K 151/06, jak i orzeczenie Sądu Rejonowego w K. w sprawie IX K 65/09 o umorzeniu postępowania w przedmiocie (ponownego *de facto*) wymierzenia kary łącznej mającej obejmować skazania P. S. w sprawach II K 3/04 Sądu Rejonowego w C. i II K 946/03 Sądu Rejonowego w Z. ma przymiot prawomocności formalnej i materialnej, tworząc tym samym stan „rzeczy osądzonej”. W takiej sytuacji, ponowne wymierzenie skazanemu kary łącznej pozbawienia wolności (obejmującej skazania w sprawach II K 3/04 Sądu Rejonowego w C. i II K 946/03 Sądu Rejonowego w Z.) naruszyło zakaz *ne bis in idem*. W takim stanie rzeczy, wobec faktu, że zaskarżonym wyrokiem Sądu odwoławczego utrzymano w mocy dotknięte wskazanym uchybieniem orzeczenie Sądu I instancji, należało uchylić oba te wyroki i w trybie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. umorzyć postępowanie w zakresie określonym w punkcie I wyroku Sądu Najwyższego.

Jak wyżej wskazano, w pełni zasadną jest kasacja obrońcy skazanego w

zakresie, w jakim podnosi, że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w S., utrzymujący w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w S. zapadł z rażącym naruszeniem prawa materialnego (art. 85 k.k.) - a w konsekwencji z rażącym naruszeniem przepisu prawa procesowego (art. 569 § 1 k.p.k.), jak również z rażącym naruszeniem dalszych, wskazanych w kasacji, przepisów prawa procesowego – art. 433 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k.

Rażące naruszenie prawa materialnego, będąc wadą samej treści wydanych w sprawie wyroków Sądu odwoławczego, jak i Sądu I instancji, z istoty rzeczy miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. Podobnie, rażące uchybienia wskazanym wyżej przepisom prawa procesowego o tyle miały istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, że doprowadziły do utrzymania w mocy wyroku Sądu Rejonowego w S. wydanego z rażącym naruszeniem prawa materialnego.

Sąd Okręgowy w S. utrzymując w mocy wyrok Sądu I instancji w zakresie rozstrzygnięć z punktów III, IV, VI i VII w rażący sposób naruszył prawo materialne (art. 85 k.k.) - a w konsekwencji i rażąco naruszył przepis art. 569 § 1 k.p.k. - gdyż wyrok Sądu Rejonowego w S. został wydany z oczywistym naruszeniem zasad regulujących wydanie wyroku łącznego. Sąd Okręgowy nie dostrzegając tej okoliczności dowiódł, że kontrola odwoławcza wyroku Sądu Rejonowego została przeprowadzona z rażącym naruszeniem art. 433 k.p.k. w związku z art. 440 k.p.k. Zważywszy, że wyrok Sądu I instancji został zaskarżony przez skazanego, pomimo że sformułował on zarzuty dotyczące niewspółmierności orzeczonych kar łącznych, Sąd odwoławczy zobowiązany był do przeprowadzenia kompleksowej kontroli tego wyroku, także pod kątem jego rażącej niesprawiedliwości (art. 433 k.p.k. w związku z art. 440 k.p.k.). Przez to, że zaniechał tego obowiązku, dopuścił się rażącego naruszenia prawa w rozumieniu art. 523 k.p.k., co – jak wyżej podniesiono – miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia.

Dalsze rozważania wypada poprzedzić wskazaniem, że zasady wydawania wyroku łącznego określa art. 569 § 1 k.p.k. Wyrok taki sąd wydaje z urzędu lub na wniosek skazanego bądź prokuratora, wobec osoby skazanej prawomocnymi wyrokami różnych sądów na kary tego samego rodzaju lub inne podlegające łączeniu, jeśli zachodzą warunki określone w art. 85 k.k. Zgodnie z tym ostatnim przepisem przesłanką orzeczenia kary łącznej, także orzekanej w wyroku łącznym, jest sytuacja prawna sprowadzająca się do tego, że sprawca popełnia dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do

któregokolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu. Kara łączna jest więc orzekana w sytuacji tzw. realnego zbiegu przestępstw, będącego formą właściwego zbiegu przestępstw. Jego zaistnienie uzasadnia wymierzenie kary łącznej. „Granice czasową” zbiegu realnego przestępstw, za które wymierzana jest kara łączna, stanowi data wydania pierwszego, chociażby nieprawomocnego wyroku.

Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 25 lutego 2005 r. I KZP 36/04 – której nadano moc zasady prawnej (opublik. w OSNKW 2005/2/13) – w jasny sposób wyraził zapatrywania prawne wyjaśniające zawarte w art. 85 k.k. pojęcie „zanim zapadł pierwszy wyrok”, a mające zasadnicze znaczenie dla przesłanek wydania wyroku łącznego. Wskazano w niej, iż określenie „zanim zapadł pierwszy wyrok” (art. 85 k.k.) nie odnosi się do „pierwszego wyroku dającego możliwość orzeczenia kary łącznej w układzie najkorzystniejszym dla skazanego” (która to interpretacja skutkowała tzw. „konfiguracyjnym” kształtowaniem zakresu wyroku łącznego), lecz odnosi się do „pierwszego chronologicznie wyroku, który zapadł przed popełnieniem przez sprawcę kolejnego (kolejnych) przestępstwa (przestępstw)”. Uwzględniając unormowania art. 85 k.k. należy zatem stwierdzić, że sąd orzekający w przedmiocie wydania wyroku łącznego nie ma swobody w konfigurowaniu takiego układu wyroków skazujących, aby efekt tego był np. jak najkorzystniejszy dla skazanego, lecz dobór wyroków będących przesłanką wymiaru kary łącznej uwarunkowany jest istnieniem cezurę czasowej – datą wydania chronologicznie pierwszego (chociażby nieprawomocnego) wyroku za „któregokolwiek z tych przestępstw” (art. 85 k.k.). Ta właśnie data stanowi cezurę skutkującą stwierdzeniem, że przestępstwa popełnione przed tą datą (datą pierwszego chronologicznie wyroku) „pozostają w zbiegu”, a w konsekwencji może być orzeczona za nie kara łączna. Kara ta jest orzekana przeciw za przestępstwa pozostające w zbiegu realnym, ten zaś nie jest skutkiem określonych sytuacji procesowych wiążących się np. z wielością toczących się w różnym czasie postępowań karnych, zamiast jednego procesu, lecz jest konsekwencją przestępczych zachowań skazanego (przestępstw popełnionych przed wydaniem „pierwszego chronologicznie wyroku”), niezależnie od tego w jakich „układach procesowych” i sekwencji czasowej poszczególnych procesów była rozpoznawana kwestia jego odpowiedzialności karnej. „Granice czasową” zbiegu realnego przestępstw, za które wymierzana jest kara łączna, stanowi więc data wydania

pierwszego, chociażby nieprawomocnego wyroku. Jeśli dane przestępstwo zostało popełnione przed tą datą, to nie może być uznane za popełnione w innym „zbiegu realnym” z przestępstwem popełnionym po dacie wydania tegoż wyroku. Omawiana instytucja prawa karnego materialnego służy wymierzeniu kary łącznej za przestępstwa pozostające w danym zbiegu realnym, co w modelowej postaci występuje przy rozpoznawaniu kwestii odpowiedzialności karnej skazanego w jednym procesie, przy założeniu, że przedmiotem rozpoznania nie są przestępstwa pozostające w innym zbiegu realnym aniżeli wszystkie objęte danym postępowaniem (por. też w omawianym przedmiocie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2011r. III KK 370/11, opublik. w OSNKW 2011/8/76 oraz LEX nr 896142).

Przy tak rozumianej normie art. 85 k.k. stwierdzić należy, że Sąd odwoławczy nie dostrzegł, iż Sąd I instancji błędnie przyjął, że w zbiegu realnym pozostają przestępstwa będące przedmiotem osądu w sprawach wymienionych w punkcie III wyroku Sądu Rejonowego w S., a sprawa wskazana w punkcie VI tego wyroku nie pozostaje w żadnym zbiegu realnym.

W istocie bowiem przestępstwa, które były przedmiotem osądu w sprawach wymienionych w punktach III i VI wyroku Sądu Rejonowego pozostają w dwóch zbiegach realnych. Do pierwszego z nich należą przestępstwa osądzone w sprawach: VI K 83/05 Sądu Rejonowego w C., II K 59/06 Sądu Rejonowego w G., II K 92/07 Sądu Rejonowego w Z., II K 396/05 Sądu Rejonowego w L. i II K 1030/05 Sądu Rejonowego w Ż. – **każde z przestępstw, które było przedmiotem rozpoznania w tych sprawach zostało popełnione przed dniem 26 kwietnia 2005 r. (data wyroku wydanego w sprawie VI K 83/05 Sądu Rejonowego w C.), tj. przed dniem pierwszego wyroku (w ukazanym wyżej rozumieniu art. 85 k.k.). Do drugiego realnego zbiegu przestępstw należą osądzone w sprawach: II K 479/05 Sądu Rejonowego w T., VII K 255/06 Sądu Rejonowego w O., II K 312/07 Sądu Rejonowego w M., II K 920/05 Sądu Rejonowego w S., II K 303/07 Sądu Rejonowego w G., II K 91/06 Sądu Rejonowego w W., III K 1037/08 Sądu Rejonowego w P., IX K 178/08 Sądu Rejonowego w K. oraz II K 363/09 Sądu Rejonowego w S. – każde z nich zostało popełnione przed dniem 25 maja 2006 r. (data wyroku wydanego w sprawie II K 479/05 Sądu Rejonowego w T.), tj. przed dniem „kolejnego” pierwszego wyroku (w ukazanym wyżej rozumieniu art. 85 k.k.).**

W takich zaś okolicznościach, wydanie przez Sąd Rejonowy w S. S. wyroku

łącznego w zakresie rozstrzygnięć z punktów III, VI oraz będących ich konsekwencją rozstrzygnięć z punktów IV i VII, jawi się jako rażące naruszenie przepisu prawa materialnego – art. 85 k.k., określającego przesłanki orzeczenia kary łącznej, których spełnienie z kolei warunkuje możliwość wydania wyroku łącznego (art. 569 § 1 k.p.k.). Tej wadliwości wyroku Sądu I instancji nie dostrzegł zaś Sąd odwoławczy, utrzymując go w tym zakresie w mocy.

Już stwierdzenie powyższych uchybień uzasadniało więc uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego nim w mocy wyroku łącznego - w zakresie wskazanym w punkcie II wyroku Sądu Najwyższego - i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Warto przy tym dodać, że rację ma skarżący, iż biorąc pod uwagę ustawowe granice kar łącznych, które mogą być orzeczone w ponownym postępowaniu, zważywszy na to, że apelacja została wywiedziona na korzyść skazanego, przy uwzględnieniu przyjętej w sprawie zasady tzw. asperacji, uchylenie w trybie kasacji zaskarżonego wyroku ma wyraz orzekania na korzyść skazanego, mimo że w sprawie w ponownym postępowaniu winny być orzeczone dwie kary łączne pozbawienia wolności, w miejsce jednej kary łącznej, i wykonywanej niezależnie od niej kary jednostkowej.

W ponownym postępowaniu Sąd Rejonowy w S. wyda wyrok łączny w sposób wolny od wad, z poszanowaniem poczynionych w niniejszym uzasadnieniu uwag.

Na koniec należy wskazać, że jakkolwiek skarżący nie przedstawił argumentacji podważającej zasadność utrzymania przez Sąd odwoławczy w mocy wyroku Sądu I instancji w zakresie rozstrzygnięcia z punktu V (orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności w następstwie skazań P. S. w sprawach II K 302/09 Sądu Rejonowego w O. i II K 370/09 Sądu Rejonowego w Ś.) i nie powołał tego rozstrzygnięcia formułując wnioski kasacyjne, to jednak wyrok Sądu Okręgowego w S. zaskarżył w całości – a więc również w zakresie utrzymania w mocy rozstrzygnięcia wynikającego z punktu V wyroku Sądu I instancji. To ostatnie rozstrzygnięcie jest jednak w pełni prawidłowe. Przepięstwa będące przedmiotem osądu we wskazanych sprawach pozostają w „odrębnym” od pozostałych zbiegu realnym. Nie ma więc żadnych podstaw twierdzenia, że rozstrzygnięcie to zapadło z naruszeniem prawa materialnego, które „przeniknęło” do orzeczenia Sądu odwoławczego. We wskazanym zakresie Sąd ten nie naruszył też wymienionych w

kasacji przepisów prawa procesowego. Dlatego też w tej części orzeczono o oddaleniu kasacji, jako niezasadnej.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.

O kosztach obrony z urzędu związanych ze sporządzeniem i wniesieniem kasacji orzeczono na podstawie § 14 ust. 3 pkt 1 w zw. z § 2 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).